

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU3

Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till förlängning av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen och lagen om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19.

Lagarna föreslås fortsätta att gälla till utgången av januari 2022.

Utskottet föreslår i detta sammanhang ett tillkännagivande till regeringen om att senast den 12 november 2021 återkomma till riksdagen med en skrivelse där regeringen redogör för vidtagna åtgärder med anledning av lagarna och sin inställning till lagarnas fortsatta giltighetstid. Om utskottet inte anser att det finns skäl för att lagarna ska fortsätta att gälla avser utskottet med stöd av sin initiativrätt att föreslå att riksdagen upphäver lagarna (s. 12).

Utskottet föreslår även tillkännagivanden till regeringen om vaccinations-täckning (s. 15) och om ekonomisk ersättning (s. 19).

Utskottet anser att riksdagen bör avslå övriga motionsyrkanden.

I betänkandet finns åtta reservationer (S, M, C, V, KD, L, MP) och två särskilda yttranden (M, V). I en av reservationerna (S, V, MP) föreslås att riksdagen inte ska göra något tillkännagivande till regeringen om ekonomisk ersättning.

Avslutningsvis föreslår utskottet att ärendet avgörs trots att det har varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det behandlas.

Behandlade förslag

Proposition 2020/21:219 Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen.

Cirka 30 yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Bakgrund	6
Propositionens huvudsakliga innehåll	6
Utskottets överväganden.....	7
Inledning.....	7
Regeringens lagförslag	7
Frågor om vaccinering.....	13
Omprövning av föreskrifter	16
Ekonomisk ersättning	17
Frågor om vaccinationsbevis	20
Samordningsansvar	22
Reservationer	24
1. Förlängd giltighetstid, punkt 1 (L).....	24
2. Lagarnas framtida utformning, punkt 4 (V).....	25
3. Lagarnas framtida utformning, punkt 4 (KD).....	26
4. Omprövning av föreskrifter, punkt 5 (C, KD)	26
5. Ekonomisk ersättning, punkt 6 (S, V, MP).....	27
6. Nationella vaccinationsbevis, punkt 7 (M).....	27
7. Uppdrag till myndighet, punkt 8 (M, C, KD, L).....	28
8. Samordningsansvar, punkt 9 (C)	29
Särskilda yttranden	30
1. Förlängd giltighetstid, punkt 1 (V)	30
2. Vaccination av barn mellan 12 och 15 år, punkt 3 (M)	30
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	32
Propositionen	32
Följdmotionerna	32
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	36
<i>Bilaga 3</i>	
Reservantens lagförslag	39
<i>Bilaga 4</i>	
Konstitutionsutskottets yttrande 2020/21:KU11y.....	44

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Regeringens lagförslag

1. Förlängd giltighetstid

Riksdagen

a) antar regeringens förslag till

1. lag om dels fortsatt giltighet av lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen, dels ändring i samma lag,

2. lag om fortsatt giltighet av lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19,

3. lag om ändring i lagen (2021:6) om ändring i ordningslagen (1993:1617),

b) ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen senast den 12 november 2021 ska återkomma till riksdagen med en skrivelse och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:219 punkterna 1–3 och bifaller delvis motionerna

2020/21:4106 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkandena 1–3,

2020/21:4107 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkandena 1–3,

2020/21:4108 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 1–3,

2020/21:4109 av Acko Ankarberg Johansson m.fl. (KD) yrkandena 1–3 och

2020/21:4111 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (L)

Frågor om vaccinering

2. Vaccinationstäckning

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om vaccinationstäckning och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2020/21:4106 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkande 4 och

2020/21:4111 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3.

3. Vaccination av barn mellan 12 och 15 år

Riksdagen avslår motion

2020/21:4111 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 4.

Lagarnas framtida utformning

4. Lagarnas framtida utformning

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:4108 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 4–6 och
2020/21:4109 av Acko Ankarberg Johansson m.fl. (KD) yrkande 4.

Reservation 2 (V)

Reservation 3 (KD)

Omprövning av föreskrifter

5. Omprövning av föreskrifter

Riksdagen avslår motion

2020/21:4110 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 1.

Reservation 4 (C, KD)

Ekonomisk ersättning

6. Ekonomisk ersättning

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ekonomisk ersättning och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:4109 av Acko Ankarberg Johansson m.fl. (KD) yrkande 5.

Reservation 5 (S, V, MP)

Frågor om vaccinationsbevis

7. Nationella vaccinationsbevis

Riksdagen avslår motion

2020/21:4111 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 5.

Reservation 6 (M)

8. Uppdrag till myndighet

Riksdagen avslår motion

2020/21:4111 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 6.

Reservation 7 (M, C, KD, L)

Samordningsansvar

9. Samordningsansvar

Riksdagen avslår motion

2020/21:4110 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkandena 2 och 3.

Reservation 8 (C)

Utskottet föreslår att ärendet avgörs trots att det har varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det behandlas.

Stockholm den 20 september 2021

På socialutskottets vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Acko Ankarberg Johansson (KD), Kristina Nilsson (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Hultberg (M), Per Ramhorn (SD), Mikael Dahlgvist (S), Sofia Nilsson (C), Karin Rågsjö (V), Ulrika Heindorff (M), Yasmine Bladelius (S), Dag Larsson (S), Lina Nordquist (L), Christina Tapper Östberg (SD), Nicklas Attefjord (MP), Pia Steensland (KD) och Clara Aranda (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2020/21:219 Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen samt 27 yrkanden i sex följdmotioner. Regeringens förslag till riksdagsbeslut och förslagen i motionerna finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Socialutskottet har gett konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen och eventuella följdmotioner. Yttrandet finns i bilaga 4.

Bakgrund

Lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 (covid-19-lagen) trädde i kraft den 10 januari 2021 (prop. 2020/21:79, bet. 2020/21:SoU23, rskr. 2020/21:159). Lagen är tidsbegränsad och gäller till utgången av september 2021.

Lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen trädde i kraft den 1 juli 2020 (prop. 2019/20:172, bet. 2019/20:SoU25, rskr. 2019/20:360). Lagen är tidsbegränsad och gäller till utgången av september 2021 (prop. 2020/21:107, bet. 2020/21:SoU34, rskr. 2020/21:273).

Den 23 juni 2021 gav regeringen Folkhälsomyndigheten i uppdrag att lämna en redovisning där myndigheten analyserar risken för ökad smittspridning och nationella och regionala klusterutbrott under hösten och vintern 2021 (S2021/05258). Folkhälsomyndigheten redovisade uppdraget den 4 augusti 2021 i rapporten Risk för ökad smittspridning och nationella och regionala klusterutbrott under hösten och vintern 2021 (S2021/05258).

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att lagen om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 (covid-19-lagen) och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen ska fortsätta att gälla till utgången av januari 2022.

Utskottets överväganden

Inledning

Betänkandet är disponerat så att utskottet inleder med att behandla regeringens lagförslag och motioner med förslag på ändringar i regeringens lagförslag samt ett därmed sammanhängande förslag till tillkännagivande. Därefter behandlas övriga motioner som innehåller förslag på tillkännagivanden till regeringen.

Regeringens lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om dels fortsatt giltighet av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen, dels ändring i samma lag, lag om fortsatt giltighet av lagen om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19, lag om ändring i lagen om ändring i ordningslagen. Riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen om att senast den 12 november 2021 återkomma till riksdagen med en skrivelse. Riksdagen avslår motionsyrkanden om ändringar i sak.

Jämför reservation 1 (L) och särskilt yttrande 1 (V).

Propositionen

Lagarnas giltighetstid bör förlängas med fyra månader

Sverige och omvärlden befinner sig fortfarande i en pandemi med anledning av spridningen av det virus som orsakar sjukdomen covid-19. Regeringen konstaterar att risk för spridning av det virus som orsakar sjukdomen covid-19 i första hand uppstår när människor kommer i fysisk kontakt med varandra. Särskilt stora risker uppkommer enligt regeringen om det samlas många människor under lång tid på en begränsad yta. Covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen ger regeringen, förvaltningsmyndigheter och kommuner möjlighet att vidta åtgärder för att motverka trängsel eller på annat sätt minska risken för smittspridning i sådana miljöer där människor samlas som normalt inte träffas och där trängsel eller andra nära kontakter kan uppstå. Genom lagarna kan regeringen, och den eller de myndigheter som regeringen bestämmer, införa tvingande begränsningar om andra mindre ingripande åtgärder inte är tillräckliga. För att säkerställa att reglerna följs innehåller lagarna också bestämmelser om tillsyn.

Regeringen redogör vidare för ett antal av de åtgärder som vidtagits för att minska smittspridningen med stöd av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen. Regeringen konstaterar att det står

klart att de åtgärder som vidtagits avsevärt minskat förekomsten av trängsel, folksamlingar och nära kontakter människor emellan, men att det inte låter sig göra att i propositionen utvärdera enskilda åtgärder. I den senare delen hänvisar regeringen till Coronakommissionen (dir. 2020:74) vars uppdrag ska redovisas delvis den 31 oktober 2021.

Regeringen anför även att man löpande överväger behovet av de vidtagna åtgärderna och, efter dialog med Folkhälsomyndigheten, kontinuerligt omprövar bestämmelserna utifrån det rådande smittläget.

Mot bakgrund av det ökande antalet vaccinationer, minskad smittspridning och förväntningar om lägre belastning inom sjukvården presenterade regeringen den 27 maj 2021 en plan som innehåller fem steg för hur och när de råd som getts till allmänheten och restriktionerna som har införts i Sverige under pandemin kan anpassas och så småningom upphävas (S2021/04663). Folkhälsomyndigheten ansvarar för när myndighetens råd och rekommendationer till allmänheten ska anpassas och avvecklas. Planen baseras på Folkhälsomyndighetens rapport Vidareutveckling och konkretisering av nivåerna för den fortsatta anpassningen av smittskyddsåtgärder för covid-19 (S2021/03940) samt dialog mellan regeringen och Folkhälsomyndigheten. Planen utgår från tre nivåer för den fortsatta anpassningen av restriktioner för covid-19. Respektive nivå fastställs av regeringen, efter dialog med Folkhälsomyndigheten, genom en samlad bedömning av smittläget, belastningen i hälso- och sjukvården och vaccinationsgraden. Ett syfte med planen är att skapa transparens och tydlighet kring hur kommande anpassningar och avveckling av restriktionerna kommer att genomföras, i vilken ordning dessa prioriteras och varför. Av planen framgår att regeringen är angelägen om att avvecklingen sker ansvarsfullt med beredskap för att hantera en situation där smittspridningen åter ökar. För att kunna göra det krävs att övervakning, smittspårning och testning bibehålls på en hög nivå. I planen betonas att anpassningar av restriktionerna ska ske på ett smittsäkert, förutsebart och hållbart sätt genom att dessa sker successivt och med fortsatt beredskap för att vid behov vidta åtgärder och skärpa restriktionerna. Tydlighet ska eftersträvas och verksamhetens planeringsförutsättningar tas i beaktande.

I enlighet med planen höjdes den 1 juli 2021 deltagartaken för allmänna sammankomster, offentliga tillställningar och platser för privata sammankomster. Den 15 juli 2021 upphävdes bestämmelserna i begränsningsförordningen om att den som bedriver eller organiserar långväga kollektivtrafik ska vidta vissa smittskyddsåtgärder.

Regeringen delar remissinstansernas uppfattning att det krävs särskilda överväganden för att förlänga giltighetstiden för covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen eftersom lagarna ger regeringen långtgående möjligheter att införa begränsningar. Regeringen redogör för konsekvenserna för bl.a. enskilda, företag och det allmänna i en utvecklad och uppdaterad konsekvensanalys under avsnittet Konsekvenser i propositionen (s. 22–27).

Även om ett bättre epidemiologiskt läge möjliggör avveckling av restriktioner är det enligt regeringen också i fortsättningen angeläget med god beredskap för att kunna vidta åtgärder och hantera ett försämrat läge och det gäller även om alla restriktioner kan hävas i det som i planen kallas steg 5. I planen bedömer regeringen, liksom Folkhälsomyndigheten, att det trots den positiva bedömningen av utvecklingen framöver är av stor vikt att det finns en fortsatt beredskap då situationen snabbt kan förändras eller förvärras.

Den 4 augusti 2021 redovisade Folkhälsomyndigheten sitt uppdrag om att analysera risken för ökad smittspridning och nationella och regionala klusterutbrott under hösten och vintern 2021 (S2021/05258). Myndigheten bedömer att det finns en betydande risk för utbrott, framför allt bland ovaccinerade personer. Analyserna visar också att dessa utbrott riskerar att bli relativt stora. Folkhälsomyndigheten bedömer att klusterutbrott bör kunna hanteras förutsatt att det finns en fortsatt bra beredskap med en hög uppmärksamhet på lokal ökning av antalet fall (utbrott) samt en god tillgång till testning och smittspårning. Av rapporten framgår även att en bred testning och en omfattande smittspårning är viktigt också i fortsättningen, inte minst för att snabbt upptäcka eventuella lokala ökningsfall för att tidigt kunna begränsa och innesluta smittspridningen. Regeringen anser mot denna bakgrund att det är angeläget att det allmänna även efter september 2021 har beredskap för och möjlighet till att vidta sådana åtgärder mot spridning av sjukdomen covid-19 som de aktuella lagarna ger.

Eftersom det inte är möjligt att helt förutse hur pandemin kommer att utvecklas och hur länge den kommer att pågå är det enligt regeringen svårt att bedöma hur lång förlängningen bör vara. Med tanke på den osäkerhet som finns när det gäller utvecklingen av smittläget i Sverige under hösten delar regeringen dock den bedömning som görs i promemorian (S2021/03267) att en förlängning med fyra månader är väl avvägd. Lagarnas giltighetstid bör därför enligt regeringen förlängas till utgången av januari 2022.

Regeringen anför vidare att den delar bedömningen i promemorian att förslagen är förenliga med regeringsformen, den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) och EU-rätten.

Följändringar bör göras i ordningslagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen

I ordningslagen finns tillfälliga bestämmelser som anknyter till regleringen i covid-19-lagen (2 kap. 7 § andra stycket och 15 a §). Dessa bestämmelser bör gälla under samma tid som covid-19-lagen, dvs. till utgången av januari 2022. Vidare bör det göras en följändring i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen. De nuvarande bestämmelserna innebär att när lagen upphävs vid utgången av september 2021 kommer lagen fortfarande att gälla för ärenden eller mål som har inletts dessförinnan. Följändringen innebär att detta i stället

gäller efter det att lagen upphör att gälla efter den föreslagna förlängningen. Denna lagändring bör enligt regeringen träda i kraft den 30 september 2021.

Ändringar i sak

Regeringen anför att några remissinstanser för fram förslag på sakliga ändringar i covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen. Regeringen framhåller i det sammanhanget att syftet med propositionen är att föreslå att covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen får fortsatt giltighet ytterligare en tid med anledning av behovet av att hantera den pågående pandemin. Enligt regeringen är det inte möjligt att med säkerhet förutse hur pandemin kommer att utvecklas. Smittläget kan snabbt förändras och det finns därför enligt regeringen ett behov av lagstiftning som ger det allmänna möjligheter att vidta snabba och adekvata åtgärder för att motverka trängsel och på annat sätt förhindra spridning av sjukdomen covid-19. De bemyndiganden som de aktuella lagarna ger regeringen möjliggör såväl en hantering av en mycket hög smittspridning, som en ansvarsfull och successiv anpassning och avveckling av restriktioner i enlighet med regeringens plan och i takt med att smittläget, belastningen i hälso- och sjukvården samt vaccinationsgraden i befolkningen tillåter det.

Regeringen anför vidare att den inte har använt de möjligheter som lagarna ger att, om andra smittskyddsåtgärder bedöms otillräckliga, meddela föreskrifter om förbud eller nedstängning. Inte heller bemyndigandet som avser föreskrifter om förbud mot att samlas i sällskap av en viss storlek på allmän plats har använts. Även om det i dag inte kan förutses att t.ex. en så ingripande åtgärd som en nedstängning av verksamheter kommer att vara nödvändig att vidta, kan det enligt regeringen inte uteslutas att det kan uppkomma ett sådant allvarligt läge där sådana åtgärder kan bli nödvändiga, t.ex. regionalt vid ett lokalt utbrott av covid-19 eller nationellt om en virusvariant leder till en utbredd samhällspridning. Den beredskap som en förlängning av lagarnas giltighetstid ger behövs därför. Enligt regeringen finns det inte någon anledning att föreslå några ändringar i övrigt i lagarna.

Konsekvenser

På s. 22–27 i propositionen finns regeringens beskrivning av konsekvenserna av förslaget.

Motionerna

Förlängd giltighetstid

I motion 2020/21:4106 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås att riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om dels fortsatt giltighet av lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen, dels ändring i samma lag med den ändringen att lagen ska fortsätta att gälla till

utgången av november 2021. I yrkande 2 föreslås att riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 med den ändringen att lagen ska fortsätta att gälla till utgången av november 2021. I yrkande 3 föreslås att riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2021:6) om ändring i ordningslagen (1993:1617) med den ändringen att tidpunkten i ikraftträdandebestämmelsen till lagen (2021:6) om ändring i ordningslagen (1993:1617) ska vara den 1 december 2021.

Likalydande förslag finns i partimotion 2020/21:4108 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 1–3 och i kommittémotion 2020/21:4109 av Acko Ankarberg Johansson m.fl. (KD) yrkandena 1–3.

I kommittémotion 2020/21:4107 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 1 föreslås att riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om dels fortsatt giltighet av lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen, dels ändring i samma lag, med de ändringar som framgår av motionens författningsförslag. I yrkande 2 föreslås att riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19, med de ändringar som framgår av motionens författningsförslag. I yrkande 3 föreslås att riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2021:6) om ändring i ordningslagen (1993:1617) med de ändringar som framgår av motionens författningsförslag.

I kommittémotion 2020/21:4111 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen ska omprövas varannan månad och tas bort när de inte behövs. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen innan en eventuell förlängning av lagarna redovisar exakt hur dessa använts.

Kompletterande information

Den 23 augusti 2021 presenterade Folkhälsomyndigheten nya scenarier som sträcker sig från den 20 augusti till den 20 november 2021 och ingår i Folkhälsomyndighetens femte delrapport till regeringen (folkhalso-myndigheten.se).

Enligt Folkhälsomyndigheten pekar de nya scenarierna på en ökad smittspridning av covid-19 under hösten. De viktigaste orsakerna är ökade kontakter i befolkningen och den högre smittsamheten hos deltavarianten. Det mest centrala nu är enligt myndigheten att fler i befolkningen vaccinerar sig. Bedömningen är att nuvarande restriktioner och rekommendationer behöver kvarstå ännu en tid, tills vaccinationstäckningen hos den vuxna befolkningen ligger på en högre nivå i alla grupper.

Yttrande från konstitutionsutskottet

Socialutskottet har gett konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens proposition 2020/21:219 Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen och eventuella följdmotioner. Konstitutionsutskottet har yttrat sig men begränsat yttrandet till propositionen och vissa frågor som tas upp i följdmotionerna. Yttrandet finns i bilaga 4.

Utskottets ställningstagande

Sverige och omvärlden befinner sig fortfarande i en pandemi med anledning av spridningen av det virus som orsakar sjukdomen covid-19. Även om ett bättre epidemiologiskt läge gör det möjligt att avveckla restriktioner anser utskottet liksom regeringen att det fortfarande är angeläget med en god beredskap för att kunna vidta åtgärder och hantera ett försämrat läge. Utskottet delar därför regeringens bedömning att det är viktigt att det allmänna även efter september 2021 har beredskap för och möjlighet att vidta sådana åtgärder mot spridning av sjukdomen covid-19 som de aktuella lagarna ger. Som regeringen anför är lagarna av extraordinär karaktär och möjliggör betydande inskränkningar av människors grundläggande fri- och rättigheter. Giltighetstiden bör därför också i fortsättningen vara begränsad. Utskottet är berett att ställa sig bakom regeringens förslag om att lagarnas giltighetstid bör förlängas till utgången av januari 2022. Socialutskottet noterar i detta sammanhang att konstitutionsutskottet, från de utgångspunkter det har att beakta och med hänvisning till vad det uttalat i sitt tidigare yttrande, inte har något att invända mot att propositionen bifalls.

Som ovan nämnts är lagarna emellertid av extraordinär karaktär. Regeringen ska därför senast den 12 november 2021 återkomma till riksdagen med en skrivelse där regeringen redogör för vidtagna åtgärder med anledning av lagarna och sin inställning till lagarnas fortsatta giltighetstid. I samband med beredningen av skrivelsen avser utskottet inhämta behövlig information. Om utskottet inte anser att det finns skäl för att lagarna ska fortsätta att gälla avser utskottet med stöd av sin initiativrätt att föreslå att riksdagen upphäver lagarna.

Utskottet föreslår mot denna bakgrund att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför och tillkännager detta för regeringen.

Vidare anser utskottet, i likhet med regeringen, att det inte bör göras några ändringar i sak i covid-19-lagen eller lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen.

Det ovan anförda innebär att utskottet föreslår att riksdagen ska anta regeringens lagförslag, lämna ett tillkännagivande till regeringen och delvis bifalla motionerna.

Frågor om vaccinering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen om vaccinations-täckning. Riksdagen avslår ett motionsyrkande om vaccination av barn mellan 12 och 15 år.

Jämför särskilt yttrande 2 (M).

Propositionen

Regeringen anför att när det gäller vaccineringen mot covid-19 har regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) tecknat en överenskommelse som beskriver ansvar och roller för genomförande av vaccinering mot covid-19 under 2021. Regeringens och SKR:s gemensamma målsättning är att alla i Sverige boende personer som är 18 år och äldre samt personer under 18 år som efter individuell medicinsk bedömning har bedömts bör vaccineras, så skyndsamt som möjligt ska kunna erbjudas en första dos vaccin mot covid-19. För de vaccin som kräver två doser ska enligt överenskommelsen därefter en andra dos erbjudas enligt det dosintervall Folkhälsomyndigheten rekommenderar (S2020/09215). Den 22 juni 2021 beslutade Folkhälsomyndigheten att även ungdomar som är 16 och 17 år ska erbjudas vaccination mot covid-19. Vaccinationerna av ungdomar kommer att inledas när de som är 18 år och äldre har erbjudits vaccin. Fram till den 10 augusti 2021 har över 6 560 950 personer fått en första dos vaccin och över 55 procent av den vuxna befolkningen har fått två doser. Vaccination skyddar människor från att bli allvarligt sjuka eller avlida och är därmed ett viktigt redskap för att lindra följderna av pandemin. Vaccinationens effekt på smittspridning har emellertid enligt regeringen inte studerats i tillräcklig omfattning för att det ska gå att veta hur mycket vaccinationen bidrar till att stoppa smittan. Det bör också enligt regeringen beaktas att det finns en osäkerhet när det gäller hur väl de vaccin som hittills har godkänts fungerar i förhållande till befintliga och eventuella nya varianter av det virus som orsakar sjukdomen covid-19 och vaccins skyddseffekt över tid. Under pandemin har flera varianter av viruset uppkommit och under juni 2021 bedömde Folkhälsomyndigheten att Sverige fått en allmän smittspridning av virusvarianten delta som först påträffades i Indien. Virusvarianten är mer smittsam och verkar även leda till en svårare infektion. Folkhälsomyndigheten har intensifierat sina smittskyddsåtgärder genom ökad övervakning som testning och smittspårning. De vaccin som ingår i vaccinationsprogrammet bedöms ha god skyddseffekt mot varianten under förutsättning att båda vaccindoserna tas. Däremot finns det stora delar av världen som inte ligger lika långt fram i vaccinationsarbetet som t.ex. Sverige och EU. Det innebär att det finns en risk för att det uppstår nya, potentiellt mer smittsamma och dödliga varianter av viruset, vilka även kan få spridning i Sverige. Därtill finns det individer som av medicinska anledningar inte kan

vaccinera sig mot covid-19. Även med en relativt hög vaccinationsgrad bland personer över 18 år kommer många i samhället att sakna immunitet och det finns därför fortsatt en risk för mer eller mindre omfattande utbrott (Folkhälsomyndighetens skrivelse S2021/03882).

Motionerna

Vaccinationstäckning

I kommittémotion 2020/21:4111 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att vidta åtgärder som säkerställer att fler vaccinerar sig.

I motion 2020/21:4106 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att verka för att stärka regionernas resurser för att stimulera till fler insatser och riktade åtgärder med syfte att nå ut till ovaccinerade grupper i samhället.

Vaccination av barn mellan 12 och 15 år

I kommittémotion 2020/21:4111 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att erbjuda barn mellan 12 och 15 år vaccin.

Kompletterande information

På Folkhälsomyndighetens webbplats (den 7 september 2021) nämns att den omständigheten att så många som möjligt vaccinerar sig så att en hög vaccinationstäckning nås, fortsätter att vara det viktigaste skyddet mot covid-19. Vidare nämns att fler behöver vaccinera sig i alla åldrar. Det gäller särskilt yngre vuxna och personer i medelåldern samt vissa andra grupper där vaccinationstäckningen är låg (folkhälsomyndigheten.se).

Regeringen och SKR presenterade den 15 september 2021 en tilläggsöverenskommelse om insatser för ökad vaccinationstäckning. Målsättningen är att vaccinationstäckningen i Sverige ska bli så hög och jämnt fördelad som möjligt. Regeringen avsätter vidare 40 miljoner kronor till regionerna och SKR till riktade insatser för grupper och områden där vaccinationstäckningen är lägre. Regeringen avser därtill att besluta om ett uppdrag till alla länsstyrelser om att bistå regionerna i arbetet med att få fler att vaccinera sig. Arbetet ska särskilt inriktas på de grupper där vaccinationstäckningen är lägre. Länsstyrelserna ska även sammanställa och sprida åtgärder som visat sig ha god effekt. Länsstyrelserna ska redovisa uppdraget till Socialdepartementet löpande och slutredovisa senast den 31 december 2021 (regeringen.se).

Av Folkhälsomyndighetens webbplats (den 16 september 2021) framgår att myndigheten har beslutat att rekommendera allmän vaccination mot covid-19 från 12 års ålder i Sverige, med två doser. Det innebär att även barn 12–15 år

kan få skydd mot sjukdomen. Samtidigt är fler vaccinerade vuxna även fortsättningsvis viktigaste insatsen mot covid-19 (folkhälsomyndigheten.se).

Utskottets ställningstagande

Att så många som möjligt vaccinerar sig så att en hög vaccinationstäckning nås är enligt Folkhälsomyndigheten även i fortsättningen det viktigaste skyddet mot covid-19. Enligt myndigheten behöver fler vaccinera sig i alla åldrar. Det gäller särskilt yngre vuxna och personer i medelåldern samt vissa andra grupper där vaccinationstäckningen är låg. Utskottet anser därför att det behövs ökade insatser på såväl statlig som regional nivå för att nå personer och grupper som ännu inte har vaccinerat sig. Utskottet vill särskilt framhålla vikten av fördjupad information och ökad tillgänglighet till vaccination. Regeringen och SKR har helt nyligen presenterat en tilläggsöverenskommelse om insatser för ökad vaccinationstäckning. Utskottet ser positivt på överenskommelsen, men vill samtidigt framhålla vikten av en beredskap för att ytterligare åtgärder kan komma att behövas. Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med detta. Utskottet föreslår med delvis bifall till motionerna 2020/21:4111 (M) yrkande 3 och 2020/21:4106 (SD) yrkande 4 att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför och tillkännager detta för regeringen.

Utskottet noterar att Folkhälsomyndigheten nyligen beslutat att rekommendera allmän vaccination mot covid-19 från 12 års ålder. Riksdagen bör därför inte ta något initiativ i den frågan. Motion 2020/21:4111 (M) yrkande 4 bör avslås.

Lagarnas framtida utformning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om lagarnas framtida utformning.

Jämför reservation 2 (V) och 3 (KD).

Propositionen

Som tidigare redogjorts för i avsnittet Regeringens lagförslag gör regeringen bedömningen att det inte finns någon anledning att föreslå några ändringar utöver när det gäller giltighetstiden.

Motionerna

I partimotion 2020/21:4108 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att tiden som regeringen har på sig för att underställa de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 en prövning

i riksdagen bör förkortas till ”omgående”. I yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att ändra formuleringen ”andra åtgärder för att förhindra smittspridningen” till ”andra åtgärder av liknande karaktär för att förhindra smittspridningen” under paragraferna 7–10 i lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19. I yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att 12 § lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 bör strykas ur lagstiftningen.

I kommittémotion 2020/21:4109 av Acko Ankarberg Johansson m.fl. (KD) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att vid nästa förlängning av covid-19-lagen ta bort möjligheten till nedstängning av samhället.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet tidigare anfört i avsnittet Regeringens lagförslag anser utskottet att det inte bör göras några ändringar i sak i covid-19-lagen. Motionsyrkandena bör avslås.

Omprövning av föreskrifter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om omprövning av föreskrifter.

Jämför reservation 4 (C, KD).

Propositionen

Som tidigare nämnts överväger regeringen löpande behovet av de vidtagna åtgärderna och omprövar kontinuerligt, efter dialog med Folkhälsomyndigheten, bestämmelserna i förordningarna utifrån rådande smittläge. Enligt 6 § andra stycket i covid-19-lagen får åtgärderna inte vara mer långtgående än vad som är försvarligt med hänsyn till faran för människors liv och hälsa och i detta ligger enligt regeringen att begränsningar inte ska gälla längre än vad som är absolut nödvändigt. I propositionen på s. 14–15 redogör regeringen för de ändringar i begränsningsförordningen som den beslutat om under juni och juli månad 2021.

Motionen

I motion 2020/21:4110 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att subdelegerade föreskrifter inte bör gälla längre än vad som är absolut nödvändigt och att giltighetstiden kontinuerligt bör omprövas var fjärde vecka.

Tidigare riksdagsbehandling

I betänkande 2020/21:SoU23 En tillfällig covid-19-lag behandlade utskottet ett likalydande motionsyrkande som det nu aktuella. Utskottet uttalade då följande (s. 19):

I likhet med regeringen anser utskottet att det är viktigt att föreskrifter och beslut inte gäller längre än vad som är absolut nödvändigt och att giltighetstiden omprövas kontinuerligt. Utskottet delar regeringens bedömning att detta redan följer av det föreslagna kravet på nödvändighet. Det finns inte anledning att utöver detta reglera frågan om giltighetstiden av de föreskrifter och beslut som får meddelas med anledning av lagen. Av samma skäl bör det inte heller införas ett krav på att föreskrifter ska omprövas efter en viss tid.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande i betänkande 2020/21:SoU23 i denna fråga. Utskottet noterar vidare att det av propositionen framgår att regeringen löpande överväger behovet av de vidtagna åtgärderna och, efter dialog med Folkhälsomyndigheten, kontinuerligt omprövar bestämmelserna efter det rådande smittläget. Utskottet anser inte att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av motionen, och den bör avslås.

Ekonomisk ersättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen om ekonomisk ersättning.

Jämför reservation 5 (S, V, MP).

Propositionen

Regeringen anför att den i samband med införandet av covid-19-lagen konstaterade att lagen omfattar ett flertal områden, att det inom varje område förekommer verksamheter av många olika slag och att de åtgärder som bemyndigandena ger möjlighet till är mycket differentierade. Det innebär enligt regeringen att det inte låter sig göras att i ett särskilt ersättningssystem reglera frågan om, och i så fall i vilken mån, ersättning ska lämnas till dem som omfattas av en föreskrift som har meddelats med stöd av den föreslagna lagen eller ett beslut enligt lagen. Regeringen bedömde mot den bakgrunden att det inte är möjligt att i covid-19-lagen införa bestämmelser om ekonomisk ersättning. Regeringen uttalade vidare att bemyndigandena inte i sig påverkar kostnader eller intäkter för t.ex. företag eller andra enskilda. Det är först genom föreskrifter och beslut som meddelas med stöd av bemyndigandena som mer eller mindre omfattande effekter kan uppkomma. Det är av särskild vikt att regeringen dels gör en sedvanlig konsekvensanalys när föreskrifter tas

fram, dels löpande följer upp effekterna av de åtgärder som har vidtagits (prop. 2020/21:79. s. 87–89).

Regeringen noterar vidare att riksdagen tidigare har tillkännagett för regeringen vad utskottet anför om ekonomisk kompensation (bet. 2020/21:SoU23 punkt 3, rskr. 2020/21:159). Enligt utskottet ska en verksamhet som drabbas av regeringens föreskrifter som meddelas med stöd av covid-19-lagen eller 11 § lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen som huvudregel ersättas. I vilken form, på vilket sätt och i vilken omfattning ersättning ska beviljas får enligt utskottet övervägas vidare i samband med att föreskrifterna tas fram.

Regeringen anför utöver det att företag och verksamhetsutövare har drabbats ekonomiskt till följd av de restriktioner som har införts, eftersom deras verksamheter delvis eller helt har begränsats. Regeringen har sedan pandemins utbrott infört flera olika typer av ekonomiska stöd för att mildra de negativa ekonomiska konsekvenserna för företagen och verksamhetsutövarna. Sedan pandemins start bedömer regeringen att 154 miljarder kronor i krisstöd gått till att rädda svenska jobb och företag.

Regeringen anser mot den bakgrunden att det inte finns skäl att göra några ändringar i covid-19-lagen eller i lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen när det gäller frågan om rätt till ekonomiskt stöd för inkomstbortfall och kostnader för företag och verksamhetsutövare till följd av smittskyddsåtgärder vid en förlängd giltighetstid. Regeringen bedömer att arbetet med hur olika ersättningar kan utformas även i fortsättningen ska bedrivas inom ramen för de rutiner som gäller för budgetprocessen. En sådan ordning stämmer också enligt regeringen väl överens med vad som gäller enligt ordningslagen och smittskyddslagen. Åtgärder som har ekonomiska konsekvenser för staten förutsätter – som i alla andra fall – att riksdagen har tilldelat regeringen nödvändiga befogenheter enligt regeringsformen, riksdagsordningen och budgetlagen (2011:203).

Motionen

I kommittémotion 2020/21:4109 av Acko Ankarberg Johansson m.fl. (KD) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om ersättningsfrågor. Motionärerna anför att ett tidigare lämnat tillkännagivande inte är tillgodosett. Regeringen har visserligen avsatt mycket stora belopp, men ersättningarna har enligt motionärerna kommit sent och ibland inte alls. Enligt motionärerna har stora delar av de svenska företagen varit hårt ansatta och är det än, och många människor har mist sin försörjning. Motionärerna anför att reglerna fortfarande är för vaga och att regeringen inte har lämnat tillräckliga skäl för att inte förtydliga rätten till ersättning.

Tillkännagivande från riksdagen

Riksdagen beslutade i januari 2021 om ett tillkännagivande till regeringen om ekonomisk kompensation (bet. 2020/21:SoU23, rskr. 2020/21:159). Utskottet anförde följande i betänkandet (s. 18, 1 res. S, V, MP):

Regeringen anför i propositionen att frågan om ekonomisk ersättning med anledning av förordningar som meddelas med stöd av den föreslagna lagen kommer att hanteras i samband med att sådana förordningar tas fram. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag om ersättningar inom ramen för de rutiner som gäller för budgetprocessen.

Regeringen anför vidare att det inte låter sig göras att i ett särskilt ersättningssystem reglera frågan om, och i så fall i vilken mån, ersättning ska lämnas till dem som omfattas av en föreskrift som har meddelats med stöd av den föreslagna lagen eller ett beslut enligt lagen. Regeringen bedömer alltså att det inte är möjligt att i den föreslagna covid-19-lagen införa bestämmelser om ekonomisk ersättning.

Enligt utskottets mening är detta inte tillräckligt. Rätten till ersättning bör göras mycket tydligare. Utskottet anser att en verksamhet som drabbas av regeringens föreskrifter som meddelas med stöd av den nya covid-19-lagen, eller 11 § lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen som huvudregel ska ersättas. I vilken form, på vilket sätt och i vilken omfattning ersättning ska beviljas får övervägas vidare i samband med att föreskrifterna tas fram.

Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till motionerna 2020/21:3797 (M, C, KD, L) yrkande 1 och 2020/21:3798 (SD) yrkande 4 gör ett tillkännagivande till regeringen.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen har tidigare lämnat ett tillkännagivande till regeringen om att en verksamhet som drabbas av regeringens föreskrifter som meddelas med stöd av den tillfälliga covid-19-lagen, eller av 11 § i lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen, som huvudregel ska ersättas. I vilken form, på vilket sätt och i vilken omfattning ersättning ska lämnas får övervägas vidare i samband med att föreskrifterna tas fram. Utskottet anser fortfarande att reglerna för ekonomisk ersättning är för vaga och att regeringen inte har lämnat tillräckliga skäl för att inte förtydliga rätten till ersättning. Utskottet anser därför att det behövs ett nytt tillkännagivande. Utskottet föreslår att riksdagen bifaller motionsyrkandet och ställer sig bakom det som utskottet anför och tillkännager detta för regeringen.

Frågor om vaccinationsbevis

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om nationella vaccinationsbevis och om uppdrag till en myndighet.

Jämför reservation 6 (M) och 7 (M, C, KD, L).

Propositionen

Den närmare bedömningen av vilka åtgärder som kan bli nödvändiga, ändamålsenliga och proportionerliga att vidta med stöd av lagarna måste enligt regeringen göras med beaktande av det smittläge, den vaccinationsgrad och den belastning i hälso- och sjukvården som råder vid varje given tidpunkt. Vid ett försämrat smittläge under hösten 2021 kan åtgärder behöva vidtas för att vända den negativa utvecklingen och minska smittspridningen för att värna liv och hälsa. Covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen ger regeringen möjligheter att anpassa sådana åtgärder till smittläget och ta ställning till vilken typ av åtgärd som bör vidtas. En möjlighet kan vara att t.ex. införa krav på genomförd vaccination eller liknande, t.ex. digitala covidbevis, i stället för andra mer begränsande restriktioner för vissa typer av verksamheter. Vad gäller frågan om eventuell nationell användning av digitala covidbevis analyseras denna enligt regeringen vidare.

Motionen

Nationella vaccinationsbevis

I kommittémotion 2020/21:4111 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att införa användning av nationella vaccinationsbevis.

Uppdrag till myndighet

I kommittémotion 2020/21:4111 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att identifiera vilka sammanhang som utgör störst risk för smittspridning och under vilka förutsättningar samt kriterier på när vaccinationsbevis kan införas respektive avvecklas.

Kompletterande information

På regeringens webbplats (regeringen. se den 7 september 2021) sägs följande.

Folkhälsomyndighetens samlade bedömning är att det är möjligt att ta steg 4 i regeringens plan för avveckling av restriktionerna den 29 september 2021. Det innebär att flera av de restriktioner som har införts för att minska spridningen av sjukdomen covid-19 kan tas bort.

När vi går in i steg fyra i regeringens avvecklingsplan av restriktioner sker följande:

- Deltagartaken för allmänna sammankomster och offentliga tillställningar tas bort
- Deltagartaken för privata sammankomster i t.ex. hyrda lokaler tas bort
- De kvarvarande restriktioner som finns på serveringsställen, t.ex. storlek på sällskap och avstånd mellan sällskap tas bort
- Folkhälsomyndighetens råd om att arbeta hemifrån tas bort och en successiv återgång till arbetsplatsen kan inledas. Den som har symptom bör fortsatt stanna hemma och testa sig, och arbetsgivare bör då underlätta för hemarbete.

Den 10 september 2021 skickade regeringen ut promemorian Vaccinationsbevis som en smittskyddsåtgärd (S2021/06359) på remiss.

I promemorian nämns att steg 4 i regeringens plan (S2021/04663) innebär att de s.k. deltagartaken för allmänna sammankomster, offentliga tillställningar och platser för privata sammankomster kan tas bort. Om det på grund av det epidemiologiska läget inte skulle vara möjligt att ta detta steg i slutet av september eller om det därefter finns behov av bestämmelser som begränsar antalet deltagare vid allmänna sammankomster, offentliga tillställningar och platser för privata sammankomster kan det enligt promemorian finnas skäl att införa ett system som innebär en möjlighet att använda vaccinationsbevis.

I promemorian presenteras förslag som tar sikte på en eventuell användning av vaccinationsbevis som en smittskyddsåtgärd i såväl steg 3, dvs. när det finns deltagartak, som i steg 4 när deltagartaken tagits bort och flera andra restriktioner har lättats.

I steg 3 föreslås att de nuvarande deltagartaken höjs till det tredubbla om deltagarna har vaccinationsbevis som visar att de är fullvaccinerade mot sjukdomen covid-19.

I steg 4 föreslås att de eventuella deltagarbegränsningar som ändå kan behövas för allmänna sammankomster och offentliga tillställningar inte ska gälla om vaccinationsbevis används.

Remissvaren ska ha kommit in till Socialdepartementet senast den 24 september 2021.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att regeringen nyligen remitterat promemorian Vaccinationsbevis som en smittskyddsåtgärd (S2021/06359). Mot denna bakgrund finns det enligt utskottet ingen anledning för riksdagen att vidta någon åtgärd. Riksdagen bör därmed avslå motion 2020/21:4111 m.fl. (M) yrkande 5. Även motion 2020/21:4111 (M) yrkande 6 bör avslås.

Samordningsansvar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om samordningsansvar.
Jämför reservation 8 (C).

Propositionen

Regeringen anför att Lagrådet i sitt yttrande den 30 december 2020 över lagrådsremissen Covid-19-lag förde fram att det kunde övervägas att ge en myndighet ett samordningsansvar. Regeringen har därefter gett Länsstyrelsen i Dalarnas län ett ansvar att samordna länsstyrelsernas tillsynsarbete enligt covid-19-lagen (se 2 kap. 2 § begränsningsförordningen). Regeringen har även gett Folkhälsomyndigheten ett nationellt tillsynsvägledningsansvar och ett uppdrag att föra en förteckning över föreskrifter som har meddelats med stöd av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen (se 2 kap. 1 § begränsningsförordningen och S2021/02147). Myndigheten delredovisar uppdraget varannan månad så länge de nämnda lagarna gäller.

Motionen

I motion 2020/21:4110 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör överväga att ge en myndighet generellt samordningsansvar. Motionärerna anför att det samordningsansvar som tilldelats Länsstyrelsen i Dalarnas län inte är tillräckligt. För att få grepp om samordning, kartläggning och uppföljning av tillämpning av lagstiftningens konsekvenser, att överblicka subdelegerad reglering och att motverka överreglering, krävs ett sammanhållet ansvar över dessa aspekter. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen på lämpligt sätt bör säkerställa att föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndiganden i lagen inte reglerar likartade verksamheter med likartade förutsättningar på olika sätt.

Yttrande från konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottets uttalar bl.a. följande i sitt yttrande (s. 7):

Att löpande följa utvecklingen och vilka föreskrifter och beslut som meddelas med stöd av lagen är även viktigt för att säkerställa att de föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndiganden i lagen är träffsäkra och inte reglerar likartade verksamheter med likartade förutsättningar på olika sätt. Detta har stor betydelse för lagstiftningens legitimitet.

Konstitutionsutskottet kan konstatera att regeringen har vidtagit vissa åtgärder för att få fram en samlad bild och åstadkomma samordning. Regeringen har bl.a. gett Länsstyrelsen i Dalarna i uppdrag att samordna

länsstyrelsernas tillsynsarbete enligt covid-19-lagen och Folkhälsomyndigheten har fått ett nationellt tillsynsvägledningsansvar och i uppdrag att föra en förteckning över föreskrifter som har meddelats med stöd av bl.a. covid-19-lagen. Till efterkommande av ett tillkännagivande från socialutskottet lämnar regeringen även löpande information till socialutskottet om ändringar i den s.k. begränsningsförordningen.

Någon närmare analys eller bedömningar av det samlade ingreppet i de grundläggande fri- och rättigheterna eller av hur olika föreskrifter och beslut förhåller sig till varandra redovisas inte i propositionen. Det har inte heller närmare redovisats hur regeringens arbete har bedrivits. Utskottet avser att inom ramen för höstens granskning återkomma till frågan om hur regeringen har arbetat med samordning och kontroll av normgivning.

Tilkännagivande från riksdagen

Riksdagen beslutade i januari 2021 om ett tillkännagivande till regeringen om information (prop. 2020/21:79, bet. 2020/21:SoU23, rskr 2020/21:159). Utskottet anförde följande i betänkandet (s. 18):

Utskottet anser att det bör tydliggöras att regeringen ska informera utskottet löpande då arbete pågår inom Regeringskansliet med att ta fram nya föreskrifter med stöd av bemyndigandena.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar inledningsvis regeringens uppdrag till Länsstyrelsen i Dalarnas län och till Folkhälsomyndigheten. Vidare tar utskottet löpande emot information från regeringen om ändringar i den s.k. begränsningsförordningen. Utskottet noterar att konstitutionsutskottet avser att inom ramen för höstens granskning återkomma till frågan om hur regeringen har arbetat med samordning och kontroll av normgivning. Mot denna bakgrund bör riksdagen inte ta något initiativ med anledning av motionsyrkandena och dessa bör därmed avslås.

Reservationer

1. Förlängd giltighetstid, punkt 1 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen

a) antar regeringens förslag till

1. lag om dels fortsatt giltighet av lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen, dels ändring i samma lag med den ändringen att

– orden ”att lagen ska fortsätta” i ingressen ska bytas ut mot ”att 1–9 §§ ska fortsätta”,

– orden ”Den upphävda lagen” i punkt 3 ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna ska bytas ut mot ”Upphävda bestämmelser i denna lag”,

2. lag om fortsatt giltighet av lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 med den ändringen att

– 7–13 och 15 §§ ska ha den lydelse som reservanten föreslår i bilaga 3,
– ingressen ska ha den lydelse som följer av detta,

3. lag om ändring i lagen (2021:6) om ändring i ordningslagen (1993:1617),

b) ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen senast den 12 november 2021 ska återkomma till riksdagen med en skrivelse och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:219 punkt 3, bifaller delvis proposition 2020/21:219 punkterna 1 och 2 samt motionerna

2020/21:4106 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkandena 1–3,

2020/21:4107 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkandena 1 och 2,

2020/21:4108 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 1–3,

2020/21:4109 av Acko Ankarberg Johansson m.fl. (KD) yrkandena 1–3 och

2020/21:4111 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 1 och 2

samt

avslår motion

2020/21:4107 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 3.

Ställningstagande

Jag ställer mig bakom regeringens förslag om att de aktuella lagarnas giltighetstid bör förlängas till utgången av januari 2022 mot bakgrund av

utskottets förslag om ett tillkännagivande till regeringen att senast den 12 november 2021 återkomma till riksdagen med en skrivelse. Emellertid anser jag att det finns skäl att göra vissa sakliga ändringar enligt vad som framgår av bilaga 3. Här kan nämnas exempelvis att den enda begränsningen som covid-19-lagen ska medge ska ta fasta på avstånd mellan deltagare – inte antal deltagare, tidpunkt för demonstrationer eller de andra smittskyddsåtgärder som lagen i dag medger. När det gäller lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen anser jag att denna inte ska innehålla bemyndiganden att begränsa serveringsverksamheten på det sätt som anges i 10–12 §§. Dessa bestämmelser bör alltså utgå ur lagen.

2. Lagarnas framtida utformning, punkt 4 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:4108 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 4–6 och

2020/21:4109 av Acko Ankarberg Johansson m.fl. (KD) yrkande 4.

Ställningstagande

Jag vill inledningsvis hänvisa till min reservation i ärendet om införandet av den tillfälliga covid-19-lagen (bet. 2020/21:SoU23) och att jag står fast vid dessa invändningar.

Jag anser alltså att tidsfristen för regeringen att underställa riksdagen vissa föreskrifter bör vara kortare. I syfte att öka riksdagens möjlighet att göra en proportionalitetsbedömning vid besluten om stora begränsningar av människors rörelsefrihet bör underställning enligt min mening ske ”omgående”.

I 7–11 §§ finns exempel på vilka krav som de föreskrifter om särskilda begränsningar får innehålla och som regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får meddela. I varje paragraf anges ”andra åtgärder för att förhindra smittspridningen”. I syfte att göra lagstiftningen tydligare och mer förutsägbar anser jag att formuleringen bör ändras till ”andra åtgärder av liknande karaktär för att förhindra smittspridningen”.

Slutligen får regeringen enligt lagen meddela föreskrifter om förbud mot att samlas i ett sällskap av en viss storlek på platser dit allmänheten har tillträde. Sådana föreskrifter ska dock inte innebära ett förbud som omfattar sällskap som tillhör samma hushåll. Jag delar inte bedömningen att de integritetsrisker som kan uppstå, när tillsynsmyndigheten ska klargöra vilka

relationer olika personer har till varandra för att kunna bedöma om en sammankomst är befogad eller inte, bör tolereras. Mot bakgrund av att föreskriften inte går att överklaga och att paragrafen kan innebära långtgående inskränkningar i den personliga friheten anser jag att 12 § ”Förbud mot att samlas i ett sällskap av en viss storlek” bör utgå.

Regeringen bör vidta åtgärder.

3. Lagarnas framtida utformning, punkt 4 (KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD) och Pia Steensland (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:4108 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 6 och

2020/21:4109 av Acko Ankarberg Johansson m.fl. (KD) yrkande 4 och avslår motion

2020/21:4108 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 4 och 5.

Ställningstagande

Inför en kommande förlängning av covid-19-lagen bör regeringen föreslå att de mest ingripande åtgärderna tas bort. Vi anser att den delen av respektive bestämmelse som handlar om nedstängning och förbud bör utgå, nämligen i 7–11 §§ andra styckena och 12 §. Regeringen bör vidta åtgärder.

4. Omprövning av föreskrifter, punkt 5 (C, KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Sofia Nilsson (C) och Pia Steensland (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:4110 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 1.

Ställningstagande

När de tillfälliga lagarnas kom till påtalades att de saknar mekanismer för underställning och omprövning av föreskrifter beslutade efter bemyndigande från regeringen, s.k. subdelgation. Detta gäller fortfarande och vi anser därför att subdelegerade föreskrifter inte bör gälla längre än vad som är absolut nödvändigt och att giltighetstiden för dem bör omprövas var fjärde vecka. Regeringen bör vidta åtgärder.

5. Ekonomisk ersättning, punkt 6 (S, V, MP)

av Kristina Nilsson (S), Ann-Christin Ahlberg (S), Mikael Dahlqvist (S), Karin Rågsjö (V), Yasmine Bladelius (S), Dag Larsson (S) och Nicklas Attefjord (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2020/21:4109 av Acko Ankarberg Johansson m.fl. (KD) yrkande 5.

Ställningstagande

Inledningsvis kan nämnas att regeringen bedömt att det inte är möjligt att införa bestämmelser om ekonomisk ersättning till exempelvis företag eller andra enskilda i covid-19-lagen. Vi noterar tillkännagivandet om rätten till ekonomisk ersättning som riksdagen lämnade till regeringen i januari 2021. Vidare noterar vi att regeringen bedömer att 154 miljarder kronor i krisstöd sedan pandemins start har gått till att rädda svenska jobb och företag. Sammantaget anser vi inte att riksdagen bör lämna ytterligare ett tillkännagivande om ekonomisk ersättning. Motionen bör avslås.

6. Nationella vaccinationsbevis, punkt 7 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M) och Ulrika Heindorff (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänner detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:4111 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 5.

Ställningstagande

Vi kan konstatera att Folkhälsomyndigheten och regeringen gör den samlade bedömningen att det är möjligt att ta steg 4 i regeringens plan för avveckling av restriktionerna den 29 september 2021. Det skulle innebära att flera av de restriktioner som har införts för att minska spridningen av sjukdomen covid-19 kan tas bort. Vi kan även konstatera att regeringen, om giltighetstiden för covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen förlängs, har möjlighet att vid ett försämrat epidemiologiskt läge med stöd av lagarna införa restriktioner på nytt. I den nyligen remitterade promemorian Vaccinationsbevis som en smittskyddsåtgärd (S2021/06359) finns förslag till bestämmelser som tar sikte på en eventuell användning av vaccinationsbevis som en smittskyddsåtgärd. Om det på grund av det epidemiologiska läget inte skulle vara möjligt att ta nästa steg i slutet av september eller om det därefter finns behov av bestämmelser som begränsar antalet deltagare vid allmänna sammankomster, offentliga tillställningar och privata sammankomster kan det enligt regeringen finnas skäl att införa en möjlighet att använda vaccinationsbevis. Vi välkomnar detta men finner det samtidigt otillräckligt och anser att regeringen dessutom snarast bör förbereda för bestämmelser om användning av vaccinationsbevis också när det gäller andra områden som kan komma att påverkas av restriktioner. På så sätt ges näringsidkare i exempelvis kultur- och serveringsbranscherna långsiktiga förutsättningar för att planera för sin verksamhet. Regeringen bör vidta de åtgärder som behövs för att uppnå detta.

7. Uppdrag till myndighet, punkt 8 (M, C, KD, L)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M), Sofia Nilsson (C), Ulrika Heindorff (M), Lina Nordquist (L) och Pia Steensland (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:4111 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 6.

Ställningstagande

Som tidigare framgått har regeringen nyligen remitterat promemorian Vaccinationsbevis som en smittskyddsåtgärd (S2021/06359). I arbetet med att ta fram ytterligare bestämmelser om vaccinationsbevis bör regeringen ge lämplig myndighet i uppdrag att identifiera i vilka sammanhang risken för smittspridning är störst och att ta fram kriterier för när vaccinationsbevis bör

införas och avvecklas i respektive verksamhet. Regeringen bör ge ett sådant uppdrag.

8. Samordningsansvar, punkt 9 (C)

av Sofia Nilsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:4110 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Eftersom föreskrifter och beslut bestäms på olika nivåer kan det vara svårt att överblicka det samlade ingreppet i de grundläggande fri- och rättigheterna och att förstå hur olika föreskrifter och beslut förhåller sig till varandra. Jag anser att det är viktigt att det finns en organisation som garanterar en effektiv samordning inför antagandet av föreskrifter och beslut. Det samordningsansvar som tilldelats Länsstyrelsen i Dalarnas län är inte tillräckligt. Jag anser att regeringen bör överväga att ge en myndighet ett generellt samordningsansvar och att regeringen på lämpligt sätt säkerställer att föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndiganden i lagen inte reglerar likartade verksamheter med likartade förutsättningar på olika sätt.

Särskilda yttranden

1. Förlängd giltighetstid, punkt 1 (V)

Karin Rågsjö (V) anför:

Vänsterpartiet ställer sig i likhet med övriga partier bakom regeringens lagförslag om att förlänga lagarna till utgången av januari 2022. Vidare ställer vi oss bakom tillkännagivandet till regeringen om att senast den 12 november 2021 återkomma till riksdagen med en skrivelse. Vi vill dock särskilt framhålla följande.

Enligt vår uppfattning bör beredningen av en lagstiftning av detta slag präglas av transparens och blocköverskridande förankring. Vi har hela tiden varit öppna för dialog och samtal med regeringen och övriga partier i syfte att ta fram ett hållbart lagförslag med brett stöd. Vi beklagar att regeringen inte har hörsammat detta.

Lagarna är av extraordinär karaktär och möjliggör betydande inskränkningar av människors grundläggande fri- och rättigheter. Därtill kommer att lagarnas omfattning och svårbedömda tillämpning gör att en proportionalitetsbedömning blir i det närmaste omöjlig. Enligt vår uppfattning bör detta föranleda en försiktig och transparent tillämpning. Detta är frågor som Vänsterpartiet särskilt värnar och vi kommer därför att följa tillämpningen ytterst noga. I det här sammanhanget är självfallet omfattningen av den generella smittspridningen viktig att följa.

Samhällets resurser behöver nu ställas till förfogande för att med gemensamma kraftansträngningar öka vaccinationsgraden ytterligare. Vi ställer oss därför även bakom tillkännagivandet om vaccinationstäckning. I syfte att nå fler grupper med budskapet om vaccinets tillförlitlighet anser vi att regionerna behöver arbeta kreativt och målmedvetet.

2. Vaccination av barn mellan 12 och 15 år, punkt 3 (M)

Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M) och Ulrika Heindorff (M) anför:

Folkhälsomyndigheten har helt nyligen beslutat att rekommendera allmän vaccination mot covid-19 med två doser för barn från 12 års ålder. Moderaterna har sedan länge drivit att barn från 12 år ska erbjudas vaccin och finner det anmärkningsvärt att det är först nu som detta kommer att genomföras. Redan i maj respektive juli 2021 godkände Europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA) två olika vaccin mot covid-19 för barn från 12 år och uppåt. Flera länder inom EU erbjuder sedan tidigare allmän vaccination för barn i dessa åldrar, som exempel kan nämnas Danmark, Finland och Norge.

Vi vill i det här sammanhanget framhålla att Svenska Barnläkarföreningen redan i mitten av augusti 2021 uttalade att om det anses medicinskt motiverat kan en enskild vårdgivare rekommendera och erbjuda vaccination till barn från 12 års ålder även utanför grupper med barn med vissa medicinska tillstånd och med en ökad risk att bli allvarligt sjuka i virusinfektioner. Vidare lämnade föreningen den 1 september 2021 en skrivelse till Folkhälsomyndigheten där den bedömde att det nu finns flera argument som talar för att erbjuda vaccination till alla barn från 12 år. Även Smittskyddsläkarföreningen har på senare tid förordat att barn från 12 år ska erbjudas vaccination mot covid-19.

Någon anledning för oss att reservera oss finns inte med hänsyn till ovanstående, men vi är kritiska till att barn från 12 år inte tidigare erbjudits vaccin mot covid-19.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2020/21:219 Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om dels fortsatt giltighet av lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen, dels ändring i samma lag.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2021:6) om ändring i ordningslagen (1993:1617).

Följdmotionerna

2020/21:4106 av Clara Aranda m.fl. (SD):

1. Riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om dels fortsatt giltighet av lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen, dels ändring i samma lag med den ändringen att lagen ska fortsätta att gälla till utgången av november 2021.
2. Riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 med den ändringen att lagen ska fortsätta att gälla till utgången av november 2021.
3. Riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2021:6) om ändring i ordningslagen (1993:1617) med den ändringen att tidpunkten i ikraftträdandebestämmelsen till lagen (2021:6) om ändring i ordningslagen (1993:1617) ska vara den 1 december 2021.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att stärka regionernas resurser för att stimulera till fler insatser och riktade åtgärder med syfte att nå ut till ovaccinerade grupper i samhället och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:4107 av Lina Nordquist m.fl. (L):

1. Riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om dels fortsatt giltighet av lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen, dels ändring i samma lag, med de ändringar som framgår av motionens bilaga.

2. Riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19, med de ändringar som framgår av motionens bilaga.
3. Riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2021:6) om ändring i ordningslagen (1993:1617) med de ändringar som framgår av motionens bilaga.

2020/21:4108 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

1. Riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om dels fortsatt giltighet av lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen, dels ändring i samma lag med den ändringen att lagen ska fortsätta att gälla till utgången av november 2021.
2. Riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 med den ändringen att lagen ska fortsätta att gälla till utgången av november 2021.
3. Riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2021:6) om ändring i ordningslagen (1993:1617) med den ändringen att tidpunkten i ikraftträdandebestämmelsen till lagen (2021:6) om ändring i ordningslagen (1993:1617) ska vara den 1 december 2021.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tiden som regeringen har på sig för att underställa de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 en prövning i riksdagen bör förkortas till ”omgående” och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra formuleringen ”andra åtgärder för att förhindra smittspridningen” till ”andra åtgärder av liknande karaktär för att förhindra smittspridningen” under paragraferna 7–10 i lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att 12 § lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 bör strykas ur lagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:4109 av Acko Ankarberg Johansson m.fl. (KD):

1. Riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om dels fortsatt giltighet av lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen, dels ändring i samma lag med den ändringen att lagen ska fortsätta gälla till utgången av november 2021.

2. Riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 med den ändringen att lagen ska fortsätta gälla till utgången av november 2021.
3. Riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2021:6) om ändring i ordningslagen (1993:1617) med den ändringen att tidpunkten i ikraftträdandebestämmelsen till lagen (2021:6) om ändring i ordningslagen (1993:1617) ska vara den 1 december 2021.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vid nästa förlängning av covid-19-lagen ta bort möjligheten till nedstängning av samhället och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ersättningsfrågor och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:4110 av Sofia Nilsson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att subdelegerade föreskrifter inte bör gälla längre än vad som är absolut nödvändigt och att giltighetstiden kontinuerligt bör omprövas var fjärde vecka, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att ge en myndighet generellt samordningsansvar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen på lämpligt sätt bör säkerställa att föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndiganden i lagen inte reglerar likartade verksamheter med likartade förutsättningar på olika sätt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:4111 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen ska omprövas varannan månad och tas bort när de inte behövs, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen innan eventuell ytterligare förlängning av lagarna redovisar exakt hur dessa använts, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder som säkerställer att fler vaccinerar sig, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att erbjuda barn mellan 12 och 15 år vaccin och tillkännager detta för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa användning av nationella vaccinpass och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att identifiera vilka sammanhang som utgör störst risk för smittspridning och under vilka förutsättningar samt kriterier på när vaccinpasset kan införas respektive avvecklas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om dels fortsatt giltighet av lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen, dels ändring i samma lag

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen, som gäller till utgången av september 2021¹,

dels att lagen ska fortsätta att gälla till utgången av januari 2022,

dels att punkt 3 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för ärenden eller mål som har inletts före *utgången av september 2021*.

3². Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för ärenden eller mål som har inletts före *upphävandet*.

Denna lag träder i kraft den 30 september 2021.

¹ Lagens giltighetstid senast förlängd 2021:325.

² Senaste lydelse 2021:325.

2 Förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19

Härigenom föreskrivs att lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19, som gäller till utgången av september 2021, ska fortsätta att gälla till utgången av januari 2022.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (2021:6) om ändring i ordningslagen (1993:1617)

Härigenom föreskrivs att ikraftträdandebestämmelsen till lagen (2021:6) om ändring i ordningslagen (1993:1617) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2021:6

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den
1 oktober 2021.

Denna lag träder i kraft den
1 februari 2022.

BILAGA 3

Reservantens lagförslag

Ändring i regeringens förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19

Nuvarande lydelse

Reservantens förslag

7 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att den som anordnar en sådan allmän sammankomst eller offentlig tillställning som omfattas av ordningslagen (1993:1617) ska vidta smittskyddsåtgärder. Sådana föreskrifter får innebära krav på

1. *begränsning av antalet deltagare,*

2. *minsta avstånd mellan deltagare med anvisade platser,*

3. *begränsning av tiden för sammankomsten eller tillställningen, eller*

4. *andra åtgärder för att förhindra smittspridning.*

Regeringen får, om andra smittskyddsåtgärder bedöms otillräckliga, meddela föreskrifter om att allmänna sammankomster och offentliga tillställningar inte får hållas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att den som anordnar en sådan allmän sammankomst eller offentlig tillställning som omfattas av ordningslagen (1993:1617) ska vidta smittskyddsåtgärder. Sådana föreskrifter får innebära krav på *minsta avstånd mellan deltagare med anvisade platser.*

8 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att den som bedriver verksamhet på en plats för

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att den som bedriver verksamhet på en plats för

fritids eller kulturverksamhet ska vidta smittskyddsåtgärder. Sådana föreskrifter får innebära krav på

1. begränsning av antalet besökare,
2. begränsning av öppettider, eller
3. andra åtgärder för att förhindra smittspridning.

Regeringen får, om andra smittskyddsåtgärder bedöms otillräckliga, meddela föreskrifter om att platser för fritids- eller kulturverksamhet ska hållas stängda.

fritids eller kulturverksamhet ska vidta smittskyddsåtgärder. Sådana föreskrifter får innebära krav på *minsta avstånd mellan deltagare.*

9 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att den som bedriver verksamhet på en handelsplats ska vidta smittskyddsåtgärder. Sådana föreskrifter får innebära krav på

1. begränsning av antalet besökare,
2. begränsning av öppettider, eller
3. andra åtgärder för att förhindra smittspridning.

Regeringen får, om andra smittskyddsåtgärder bedöms otillräckliga, meddela föreskrifter om att handelsplatser ska hållas stängda.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att den som bedriver verksamhet på en handelsplats ska vidta smittskyddsåtgärder. Sådana föreskrifter får innebära krav på *minsta avstånd mellan besökare.*

10 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att den som bedriver kollektivtrafik eller inrikes flygtrafik eller ansvarar för lokaler eller områden som är avsedda att användas av resenärer i kollektivtrafik eller flygtrafik, ska vidta smittskyddsåtgärder. Sådana föreskrifter får innebära krav på

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att den som bedriver kollektivtrafik eller inrikes flygtrafik eller ansvarar för lokaler eller områden som är avsedda att användas av resenärer i kollektivtrafik eller flygtrafik, ska vidta smittskyddsåtgärder. Sådana föreskrifter

1. *begränsning av antalet personer på färdmedel, får innebära krav på minsta avstånd mellan resenärer på färdmedlet.*

2. *begränsning av antalet personer i lokaler eller på områden som är avsedda att användas av resenärer,*

3. *begränsning av den tid under vilken trafiken bedrivs, eller*

4. *andra åtgärder för att förhindra smittspridning.*

Regeringen får, om andra smittskyddsåtgärder bedöms otillräckliga, meddela föreskrifter om att kollektivtrafik och inrikes flygtrafik inte får bedrivas.

11 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att smittskyddsåtgärder ska vidtas av den som, inom ramen för en verksamhet som bedrivs yrkesmässigt, använder eller, direkt eller indirekt, upplåter en lokal, ett område eller ett utrymme för en tillställning eller någon annan liknande privat sammankomst. Sådana föreskrifter får innebära krav på

1. *begränsning av antalet deltagare,*

2. *begränsning av tiden för sammankomsten, eller*

3. *andra åtgärder för att förhindra smittspridning.*

Regeringen får, om andra smittskyddsåtgärder bedöms otillräckliga, meddela föreskrifter om förbud mot sådan användning och upplåtelse som avses i första stycket.

Första och andra styckena gäller inte i fråga om sådana serveringsställen som avses i lagen (2020:526)

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att smittskyddsåtgärder ska vidtas av den som, inom ramen för en verksamhet som bedrivs yrkesmässigt, använder eller, direkt eller indirekt, upplåter en lokal, ett område eller ett utrymme för en tillställning eller någon annan liknande privat sammankomst. Sådana föreskrifter får innebära krav på minsta avstånd mellan deltagarna.

Första stycket gäller inte i fråga om sådana serveringsställen som

om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen. avses i lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen.

12 §

Regeringen får meddela föreskrifter om *förbud mot att samlas i ett sällskap av en viss storlek* på platser dit allmänheten har tillträde. Regeringen får meddela föreskrifter om att ett sällskap *samlas* på platser dit allmänheten har tillträde *måste ha ett visst avstånd mellan deltagarna*.

Sådana föreskrifter får inte innebära ett förbud som omfattar sällskap som tillhör samma hushåll. Föreskrifterna får inte heller innebära ett förbud som omfattar sammankomster som med hänsyn till syftet med sammankomsten och övriga omständigheter är befogade.

13 §

Regeringen eller den kommun som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om *förbud mot att vistas i en park, på en badplats eller på någon annan liknande särskilt angiven plats, om det på platsen finns en påtaglig risk för trängsel*. Regeringen eller den kommun som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att *personer som vistas i en park, på en badplats eller på någon annan liknande särskilt angiven plats, om det på platsen finns en påtaglig risk för trängsel, måste hålla ett visst minsta avstånd till varandra*.

Sådana föreskrifter får inte innebära förbud mot att vistas inom områden av sådan omfattning att det innebär ett hinder mot att förflytta sig inom riket. Föreskrifterna får inte heller i övrigt innebära obefogade inskränkningar i enskildas frihet.

Innan en kommun meddelar föreskrifter ska smittskyddsläkaren och Folkhälsomyndigheten ges tillfälle att yttra sig över kommunens förslag.

15 §

En föreskrift om förbud eller nedstängning som regeringen har meddelat med stöd av 7 § *andra stycket*, 8 § *andra stycket*, 9 § *andra stycket*, 10 § *andra stycket*, 11 § *andra stycket* eller 12 § ska underställas riksdagens prövning inom en vecka från den dag då föreskriften beslutades. En föreskrift om förbud eller nedstängning som regeringen har meddelat med stöd av 7–12 §§ ska underställas riksdagens prövning inom en vecka från den dag då föreskriften beslutades.

En föreskrift som innebär att ett förbud eller en nedstängning helt eller delvis upphör att gälla, behöver inte underställas riksdagens prövning.

BILAGA 4

Konstitutionsutskottets yttrande 2020/21:KU11y

Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen

Till socialutskottet

Socialutskottet beslutade den 1 september 2021 att ge konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2020/21:219 Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen och eventuella följdmotioner.

Konstitutionsutskottet begränsar sitt yttrande till propositionen och vissa frågor som tas upp i följdmotionerna.

Utskottets överväganden

Propositionen

Lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 (covid-19-lagen) och lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen gäller till utgången av september 2021. Regeringen föreslår i proposition 2020/21:219 att lagarna ska fortsätta att gälla till utgången av januari 2022.

Som skäl för förslaget anför regeringen att det fortfarande är angeläget med god beredskap för att kunna vidta åtgärder och hantera ett försämrat smittläge under hösten 2021.

Regeringen framhåller att eftersom lagarna är av extraordinär karaktär och möjliggör betydande inskränkningar av människors grundläggande fri- och rättigheter bör giltighetstiden även fortsättningsvis vara begränsad. Det är inte möjligt att förutse hur länge pandemin kommer att pågå och därför är det svårt att bedöma hur lång förlängningen bör vara. Att lagarna är extraordinära och möjliggör betydande inskränkningar talar dock för en kortare tids förlängning. Regeringen anser att en förlängning med fyra månader är väl avvägd.

Regeringen framhåller att den löpande överväger behovet av de vidtagna åtgärderna och kontinuerligt, efter dialog med Folkhälsomyndigheten, omprövar bestämmelserna i förordningarna¹ utifrån rådande smittläge. Av 6 § covid-19-lagen följer att åtgärderna inte får vara mer långtgående än vad som är försvarligt med hänsyn till faran för människors liv och hälsa och i detta ligger att begränsningar inte ska gälla längre än vad som är absolut nödvändigt. Ju längre tid en begränsning är i kraft, desto starkare skäl krävs för att begränsningen ska betraktas som proportionerlig.

I propositionen framhåller regeringen att Länsstyrelsen i Dalarnas län fått ett ansvar att samordna länsstyrelsernas tillsynsarbete enligt covid-19-lagen och att Folkhälsomyndigheten har fått ett nationellt tillsynsvägledningsansvar och i uppdrag att föra en förteckning över föreskrifter som har meddelats med stöd av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen. Myndigheten delredovisar uppdraget varannan månad så länge de nämnda lagarna gäller.

Regeringen bedömer att förslagen är förenliga med regeringsformen, Europakonventionen och EU-rätten.

Regeringen föreslår inga ändringar i sak i lagen.

Motionerna

Det har lämnats sex motioner med anledning av propositionen:

¹ Förordning (2021:8) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 (begränsningsförordningen) och förordning (2020:527) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen.

- motion 2020/21:4111 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M)
- motion 2020/21:4106 av Clara Aranda m.fl. (SD)
- motion 2020/21:4110 av Sofia Nilsson m.fl. (C)
- motion 2020/21:4108 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V)
- motion 2020/21:4109 av Acko Ankarberg Johansson m.fl. (KD)
- motion 2020/21:4107 av Lina Nordquist m.fl. (L).

I flera av motionerna framställs yrkanden som rör frågan om den fortsatta giltighetstiden av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen.

I vissa motioner framställs yrkanden om förslag till ändringar i lagarna som syftar till att begränsa möjligheten att meddela föreskrifter och beslut med stöd av lagarna för att undvika inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter. Bland yrkandena finns både lagförslag om ändringar i de nu gällande lagarna och tillkännagivanden till regeringen om framtida ändringar av lagarna.

Andra motionsyrkanden rör frågan om behovet av att regeringen har en samlad bild av vilka föreskrifter som har meddelats med stöd av lagarna, att regeringen löpande följer vilka föreskrifter som meddelas samt att regeringen säkerställer att de föreskrifter som meddelas är träffsäkra och inte reglerar likartade verksamheter med likartade förutsättningar på olika sätt.

Flera yrkanden i motionerna tar sikte på behovet av olika slag av åtgärder för att förhindra smittspridning.

Bakgrund

Proposition 2020/21:79

I proposition 2020/21:79 föreslog regeringen en ny tillfällig lag om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19.

I lagen finns bl.a. bestämmelser som bemyndigar regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter som innebär begränsningar i rätten att bl.a. hålla allmänna sammankomster och offentliga tillställningar och att använda eller upplåta platser för privata sammankomster. Regeringen får vidare, om andra smittskyddsåtgärder bedöms otillräckliga, meddela föreskrifter om att allmänna sammankomster och offentliga tillställningar inte får hållas, att platser ska hållas stängda eller verksamheter inte ska få bedrivas. Länsstyrelsen föreslås i enskilda fall få besluta om de särskilda begränsningarna.

Föreskrifter som innebär förbud eller nedstängning måste underställas riksdagens prövning inom en vecka från den dag då föreskriften meddelades.

Föreskrifter och beslut får inte vara mer långtgående än vad som är försvarligt med hänsyn till faran för människors liv och hälsa.

Länsstyrelsen ska utöva tillsyn över att föreskrifter och beslut enligt lagen följs.

Regeringen bedömde att förslaget var förenligt med regeringsformen, Europakonventionen och EU-rätten.

Konstitutionsutskottets yttrande

Konstitutionsutskottet avgränsade sitt yttrande till förslagen i propositionen och till frågan om det fanns något hinder i konstitutionellt hänseende mot att bifalla propositionen (yttr. 2020/21:KU6y). Utskottet uppmärksammade den extremt korta tidsramen för riksdagens behandling av ärendet.

Utskottet bedömde förslagets förenlighet med gällande bestämmelser om skyddet för fri- och rättigheter och uttalade sig särskilt om skyddet för mötes- och demonstrationsfrihet, egendomsskydd och näringsfrihet i regeringsformen. Utskottet såg inga hinder i förhållande till föreskrivna möjliga begränsningar av rättigheterna. Utskottet konstaterade vidare att regeringen gjort en proportionalitetsprövning som innebär en avvägning mellan skyddet för fri- och rättigheter och intresset av skyddet för folkhälsan.

Utskottet tog även ställning till om det fanns något hinder i regeringsformen mot föreslagna delegation av normgivningskompetens till regeringen och medgivande för regeringen att vidaredelegera normgivningskompetens till förvaltningsmyndighet och kommun. Utskottet bedömde inte att det fanns något hinder mot den delegation som föreslogs.

Utskottet fann inte skäl att från grundlagsperspektiv ifrågasätta regeringens bedömning om den föreslagna giltighetstiden. Utskottet betonade vidare att en proposition om underställning ska överlämnas senast inom en vecka och att utgångspunkten måste vara att regeringen så snart som möjligt inkommer till riksdagen med propositionen. Utskottet framhöll även riksdagens suveränitet som lagstiftare, och påminde om att riksdagen genom lag kan upphäva ett bemyndigande eller meddela en lag som upphäver en föreskrift som meddelats med stöd av ett bemyndigande.

Utskottet framhöll också att det är angeläget att det finns en samlad bild av vilka föreskrifter som har meddelats för att regeringen dels vid behov ska kunna vidta åtgärder om ingreppen i grundläggande fri- och rättigheter bedöms vara för långtgående, dels ska kunna informera riksdagen om aktuella inskränkningar om så begärs. Utskottet förutsatte att regeringen ser till att det finns en organisation för att säkerställa en sådan samlad bild.

Utskottet påminde också om behovet av en översyn av förutsättningarna för legalt handlande i framtida kriser.

Utskottet hade med hänsyn till den gjorda avgränsningen till hinder i konstitutionellt hänseende inget att invända mot att propositionen bifölls.

Socialutskottets betänkande

Socialutskottet ställde sig bakom regeringens lagförslag i propositionen (bet. 2020/21:SoU23). Utskottet föreslog även bl.a. ett tillkännagivande till regeringen om att det borde tydliggöras att regeringen ska informera utskottet löpande då arbete pågår inom Regeringskansliet med att ta fram nya föreskrifter med stöd av bemyndigandena. Utskottet biföll därmed delvis motionsyrkanden (M, C, KD, L och SD).

I ett yrkande i en motion föreslogs även ett tillkännagivande om att regeringen borde överväga att ge en myndighet ett generellt samordningsansvar för att få klarhet i hur olika föreskrifter och beslut förhåller sig till varandra. Socialutskottet delade konstitutionsutskottets uppfattning att det är angeläget med en samlad bild av vilka föreskrifter som har meddelats för att regeringen dels vid behov ska kunna vidta åtgärder om ingreppen i grundläggande fri- och rättigheter bedöms vara för långtgående, dels ska kunna informera riksdagen om aktuella inskränkningar om så begärs. Utskottet förutsatte i likhet med konstitutionsutskottet att regeringen ser till att det finns en organisation för att säkerställa en sådan samlad bild. Något initiativ från riksdagen behövdes därför inte och motionsyrkandet avsågs.

I ett annat motionsyrkande föreslogs ett tillkännagivande om en aktiv dialog med trossamfund om hur religionsfriheten samt möjligheten att genomföra begravningar på ett meningsfullt och ansvarsfullt sätt kan säkerställas i största möjliga utsträckning. Socialutskottet delade motionärernas uppfattning om vikten av en aktiv dialog med trossamfundet när det gäller frågor som aktualiseras med anledning av den pågående pandemin men ansåg inte att riksdagen borde ta något initiativ. Motionsyrkandet avsågs.

Information till socialutskottet enligt tillkännagivandet

Till efterkommande av riksdagens tillkännagivande har regeringen lämnat information till socialutskottet bl.a. inför antagandet av begränsningsförordningen och efterföljande ändringar av förordningen.

Gällande ordning

I 2 kap. regeringsformen finns bestämmelser om de grundläggande fri- och rättigheter som den enskilde är tillförsäkrad gentemot det allmänna. Ett skydd för fri- och rättigheter finns också i Europakonventionen. När det gäller regleringen av skyddet av fri- och rättigheter hänvisas även till utskottets tidigare yttrande (yttr. 2020/21:KU6y).

Enligt 2 kap. 1 § första stycket 6 regeringsformen är var och en gentemot det allmänna tillförsäkrad religionsfrihet. Med religionsfrihet avses frihet att ensam eller tillsammans med andra utöva sin religion.

Religionsfriheten är den enda av de positiva opinionsfriheterna som inte får begränsas genom lag enligt 2 kap. 20 § regeringsformen. I en kommentar till regeringsformen anförs att detta hänger samman med det sätt på vilket friheten har definierats i grundlagstexten: Definitionen syftar uteslutande på vad som är specifikt just för religionsfriheten – att ensam eller tillsammans med andra utöva sin religion. Vidare anförs att begränsningar kan göras av de moment i religionsfriheten som närmast är utflöden av andra friheter, såsom yttrandefriheten, informationsfriheten, mötesfriheten och föreningsfriheten (Isberg och Eliason, Grundlagarna, Juno, version: 3A, kommentar till 2 kap. 1 § regeringsformen). Av 2 kap. 20–24 §§ regeringsformen framgår under vilka

förutsättningar och i vilken utsträckning sådana fri- och rättigheter får begränsas.

Europakonventionens artikel 9 behandlar tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Enligt punkt 1 har var och en rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att byta religion eller tro och frihet att ensam eller i gemenskap med andra, offentligt eller enskilt, utöva sin religion eller tro genom gudstjänst, undervisning, sedvänjor eller ritualer.

Enligt punkt 2 får friheten att utöva sin religion eller tro endast underkastas sådana inskränkningar som är föreskrivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till den allmänna säkerheten eller till skydd för allmän ordning, hälsa eller moral eller till skydd för andra människors fri- och rättigheter.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att utskottet inte såg några hinder i konstitutionellt hänseende mot propositionen med förslag till en tillfällig covid-19-lag (yttr. 2020/21:KU6y). I den nu aktuella propositionen föreslås en förlängning av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen till utgången av januari 2022. Skäl för att den föreslagna förlängningen om fyra månader är väl avvägd redovisas. I flera av följdmotionerna framställs yrkanden som rör frågan om lagarnas fortsatta giltighetstid och om ändringar i lagarna som syftar till att begränsa möjligheten att meddela föreskrifter och beslut med stöd av lagarna för att undvika inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter. För att ta ställning till dessa yrkanden krävs en intresseavvägning mellan behovet av smittskyddsåtgärder och inskränkningar av grundläggande fri- och rättigheter. Bedömningen av behovet av smittskyddsåtgärder i det läge samhället nu befinner sig i och den proportionalitetsbedömning som måste göras är en fråga för det utskott som bereder propositionen. Detsamma gäller behovet av olika slag av åtgärder för att minska smittspridningen, vilket flera yrkanden i motionerna tar sikte på. Mot denna bakgrund tar konstitutionsutskottet inte ställning till yrkandena utan detta är en uppgift för socialutskottet.

Som utskottet tidigare uttalat möjliggör lagen föreskrifter som kan leda till omfattande inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter, bl.a. i mötes- och demonstrationsfriheten. I lagstiftningsärendena har skyddet för religionsfriheten inte närmare berörts vilket har kritiserats av några remissinstanser. Utskottet noterar att religionsfriheten är snävt definierad i regeringsformens 2 kap. 1 § första stycket 6 och att rättigheten utgör en s.k. absolut rättighet som inte får begränsas. Rätten att utöva religion omfattas dock även av andra fri- och rättigheter. I doktrinen talas om moment i religionsfriheten som närmast är utflöden av andra friheter. Detta innebär att begränsningar med stöd av covid-19-lagen kan få betydelse för medborgarnas möjligheter att t.ex. genom möten utöva sin religion såsom att samlas för en gudstjänst. Detta är en av

flera konsekvenser som måste beaktas vid den proportionalitetsbedömning som ska göras när föreskrifter meddelas med stöd av lagen.

Utskottet vill återigen understryka vikten av träffsäkra och proportionerliga åtgärder för att begränsningarna av fri- och rättigheter ska vara så få som möjligt. Som utskottet konstaterade i samband med lagens tillkomst innebär lagen en förhållandevis långtgående delegation av normgivningskompetens till regeringen och även medgivande för regeringen att vidaredelegera normgivningskompetens till förvaltningsmyndigheter och kommuner (s.k. subdelegation). Syftet med delegationen är att åstadkomma ett regelverk som möjliggör åtgärder som kan ta hänsyn till olika behov, risker och förutsättningar i olika delar av landet och för olika verksamheter och platser.

Utskottet konstaterade i sitt förra yttrande att möjligheten till subdelegation innebär att förvaltningsmyndigheter och kommuner kan komma att ges rätt att meddela föreskrifter av förhållandevis ingripande slag och att normgivningskompetensen fördelas på flera nivåer. Detta kan leda till att det blir svårt att överblicka det samlade ingreppet i de grundläggande fri- och rättigheterna och att få klarhet i hur olika föreskrifter och beslut förhåller sig till varandra. Utskottet framhöll att det är angeläget att det finns en samlad bild av vilka föreskrifter som har meddelats för att regeringen dels vid behov ska kunna vidta åtgärder om ingreppen i grundläggande fri- och rättigheter bedöms vara för långtgående, dels ska kunna informera riksdagen om aktuella fri- och rättighetsinskränkningar, om så begärs. Socialutskottet delade konstitutionsutskottets uppfattning. Såväl konstitutionsutskottet som socialutskottet förutsatte att regeringen ser till att det finns en organisation för att säkerställa en sådan samlad bild.

Att löpande följa utvecklingen och vilka föreskrifter och beslut som meddelas med stöd av lagen är även viktigt för att säkerställa att de föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndiganden i lagen är träffsäkra och inte reglerar likartade verksamheter med likartade förutsättningar på olika sätt. Detta har stor betydelse för lagstiftningens legitimitet.

Konstitutionsutskottet kan konstatera att regeringen har vidtagit vissa åtgärder för att få fram en samlad bild och åstadkomma samordning. Regeringen har bl.a. gett Länsstyrelsen i Dalarna i uppdrag att samordna länsstyrelsernas tillsynsarbete enligt covid-19-lagen och Folkhälsomyndigheten har fått ett nationellt tillsynsvägledningsansvar och i uppdrag att föra en förteckning över föreskrifter som har meddelats med stöd av bl.a. covid-19-lagen. Till efterkommande av ett tillkännagivande från socialutskottet lämnar regeringen även löpande information till socialutskottet om ändringar i den s.k. begränsningsförordningen.

Någon närmare analys eller bedömningar av det samlade ingreppet i de grundläggande fri- och rättigheterna eller av hur olika föreskrifter och beslut förhåller sig till varandra redovisas inte i propositionen. Det har inte heller närmare redovisats hur regeringens arbete har bedrivits. Utskottet avser att inom ramen för höstens granskning återkomma till frågan om hur regeringen har arbetat med samordning och kontroll av normgivning.

Från de utgångspunkter konstitutionsutskottet har att beakta och med hänvisning till vad utskottet uttalat i sitt tidigare yttrande har utskottet inget att invända mot att propositionen bifalls.

Stockholm den 9 september 2021

På konstitutionsutskottets vägnar

Karin Enström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Enström (M), Hans Ekström (S), Ida Karkiainen (S), Lars Jilmstad (M), Matheus Enholm (SD), Per-Arne Håkansson (S), Linda Modig (C), Ida Drougge (M), Fredrik Lindahl (SD), Tuve Skånberg (KD), Tina Acketoft (L), Mikael Strandman (SD), Anna Sibinska (MP), Erik Ottoson (M), Erik Ezelius (S) och Jessica Wetterling (V).